

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет біології та лісового господарства

Кафедра ботаніки і методики викладання природничих наук

СИЛАБУС

педагогічної практики

підготовки бакалавра

галузі знань 01«Освіта»/ Педагогіка

спеціальності 014 Середня освіта (Природничі науки)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Природничі науки

Силабус освітнього компонента «Педагогічна практика» підготовки бакалаврів галузі знань 01«Освіта»/ Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Природничі науки)освітньо-професійної програми «Середня освіта. Природничі науки»

Розробник: Іванців О.Я., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: Іванців О.Я.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Протокол № 1 від 5.09.2024 р.

Завідувач кафедри: (доц. Зінченко М.О.)

© Іванців О.Я., 2024 р.

I. Опис педагогічної практики

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	Галузь знань «01 Освіта/ Педагогіка», спеціальність 014.Середня освіта (Природничі науки) освітня програма Середня освіта. Природничі науки. Освітній ступінь - «Бакалавр»	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 4
Семестр – 7		
Самостійна робота – 254 годин		
Консультації – 16 годин		
Форма контролю – залік		
Кількість годин – 270, кредитів – 9		

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Заочна форма навчання	Галузь знань «01 Освіта/ Педагогіка», спеціальність 014.Середня освіта (Природничі науки) освітня програма Середня освіта. Природничі науки. Освітній ступінь - «Бакалавр»	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 3
		Семестр – 5
Кількість годин –180, кредитів – 5		Самостійна робота – 158 годин
		Консультації – 22 годин
		Форма контролю – залік

II. Інформація про керівника практики

Викладач: Іванців Оксана Ярославівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада Доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Профайл <https://vnu.edu.ua/uk/structure/ivanciv-oksana-yaroslavivna>

Телефон +380505233172

e-mail Ivanciv.Oksana@vnu.edu.ua

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень кафедри ботаніки і методики викладання

III. Анотація педагогічної практики

Процес підготовки висококваліфікованих фахівців та реальний запит суспільства істотно підвищують рівень вимог до майбутніх педагогів. Одним із шляхів формування компетентної особистості вчителя є організація педагогічної практики студентів, яка дає змогу поєднати теоретичні знання з дисциплін психолого-педагогічної спрямованості з уміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Пререквізити: Реалізація практики пов'язується із системою знань студентів, сформованих у курсах педагогіки, психології та професійно-орієнтованих освітніх компонентів, також дає можливість попрацювати на робочому місці вчителя.

Мета педагогічної практики – підготувати студентів до виконання функцій учителя та класного керівника, до проведення системи навчально-виховної роботи з учнями у сучасній школі; сформувати у практикантів риси безперервного пошуку, постійної творчості та любові до дітей.

Завдання педагогічної практики:

- Розвинути необхідні вміння і навички студентів у плануванні навчально-виховної роботи при вивченні біології та у процесі їх діяльності як класних керівників.
- Ознайомити студентів з навчально-методичною та психолого-педагогічною діяльністю вчителів-предметників та класних керівників. Навчити їх аналізувати, узагальнювати і творчо втілювати досвід педагогів.
- Навчити студентів застосовувати на практиці знання, одержані в університеті, зокрема: проводити уроки та позакласні заходи з урахуванням сучасних вимог НУШ.
- Ознайомити студентів з організацією науково-дослідної роботи у школі.
- Озброїти студентів уміннями організовувати психолого-педагогічні спостереження за окремим учнем, його адаптацією у колективі.
- Ознайомити студентів з роботою предметного кабінету.
- Проводити профорієнтаційну роботу серед студентів. Виховувати у них любов до педагогічної професії, готувати до творчої педагогічної діяльності.
- Прищепити інтерес і виробити практичні уміння студентів у справі організації та проведення науково-дослідної роботи.

Програмні результати навчання та компетентності педагогічної практики:

Компетентності

Інтегральна компетентність (ІНТ)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній сфері при здійсненні педагогічної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються невизначеністю умов і вимог.

- ЗК3. Здатність вступати в толерантну комунікацію, бути зрозумілим, спілкуватися без обмежень (учні, вчителі, батьки)
- ЗК4. Знання та розуміння предметної професійної діяльності та здатність до професійного самовдосконалення та навчання протягом життя.
- ЗК5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК6. Здатність адаптуватися до умов сьогодення та забезпечити безпечне освітнє середовище різного соціального-економічного контексту.
- ЗК7. Здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК8. Здатність працювати автономно та в команді, оцінювати, забезпечувати якість виконаних робіт та приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК9. Визнання морально-етичних аспектів професійної діяльності і необхідності академічної доброчесності.
- ЗК10. Здатність до використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.
- ФК 1. Здатність оперувати сучасною термінологією та новітніми досягненнями, науковими поняттями, законами, концепціями, вченнями і теоріями природничих наук, фізики, хімії, біології.
- ФК 2. Здатність використовувати знання й практичні навички з природничих наук для дослідження різних рівнів організації живих організмів, природних явищ і процесів.
- ФК 5. Здатність організовувати позаурочну та позакласну діяльність учнів з природничих дисциплін із урахуванням вимог програми ЗНЗ.
- ФК 6. Здатність розуміти зміст основних законів природи, які є основою сучасного природознавства і дозволяють розуміти більшість закономірностей.
- ФК 7. Здатність до організації роботи з використанням сучасних інформаційних систем та технологій діяльності створення комп'ютерних програм та розробки заходів щодо підвищення їх ефективності.
- ФК 8. Здатність використовувати набуті методичні знання, вміння і навички для організації і проведення педагогічної діяльності.
- ФК 9. Здатність застосовувати набуті знання з предметної галузі, сучасних освітніх методик і технологій для формування в учнів ключових і предметних компетентностей відповідно до особливостей шкільного інтегрованого курсу «Природничі науки».
- ФК 10. Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння школярами навчальної інформації з метою встановлення ефективності, аналізу та корекції навчально-виховного процесу.
- ФК 11. Здатність до здійснення комплексного планування, організації навчальних проєктів в галузі природничих наук, підготовки звітної документації.
- ФК 13. Здатність забезпечити безпечне проведення навчальної та пошукової діяльності з природничих наук.

Програмні результати навчання

- ПРН 2. Вміння реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання природничих дисциплін для виконання освітньої програми в ЗНЗ.

ПРН 3. Володіння засобами рефлексії, навичками оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 4. Володіння уміннями організації співпраці учнів і вихованців та ефективної роботи автономно та в команді із можливостями ефективного використання іноземної мови, спеціальної термінології, пошуку інформації.

ПРН 5. Володіння знаннями щодо закономірності розвитку особистості, вікових особливостей школярів, особливості психології та особливих

ПРН 7. Володіння вміннями застосовувати понятійний, термінологічний апарат, теоретичні та практичні досягнення природничих наук, що дозволяє інтерпретувати природні та економічні явища та процеси, порівнювати різні теорії та концепції природничих наук.

ПРН 8. Володіння навичками застосовувати сучасні методики і технології, в тому числі й інформаційні, для формування в учнів ключових і предметних компетентностей та забезпечення якості навчально-виховного процесу.

ПРН 9. Уміння застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

ПРН 10. Володіння, з дотриманням етичних норм, уміннями формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями й вихованцями та їхніми батьками.

ПРН 11. Володіння навичками аналізувати програми та підручники з дисциплін природничого циклу ЗНЗ із позиції реалізації дидактичних принципів навчання, структурувати навчальний матеріал для ефективної організації навчального процесу.

ПРН 12. Володіння практичними методами при вивченні природничих наук, уміннями планувати навчальну діяльність, розробляти та ставити експерименти, збирати матеріал, аналізувати та перевіряти гіпотези.

ПРН 13. Володіння уміннями характеризувати природні системи, явища та процеси, в умовах збалансованого природокористування та охорони природи.

ПРН 14. Володіння уміннями та навичками до професійного самовдосконалення та навчання протягом життя.

ПРН 16. Володіння уміннями використовувати екологічні знання у здійсненні просвітницької діяльності серед вихованців для формування в них екологічного мислення і свідомості.

ПРН 17. Дотримання норм академічної доброчесності в процесі навчання та провадження науково-педагогічної діяльності.

IV. Етапи практики

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Тривалість – 1-й день практики 1. Дирекція школи спільно з методистом з університету розподіляє студентів по 6,7,8,9 класах, де вони працюватимуть як учителі предметники та як класні керівники. Проводяться відповідні бесіди студентів з учителями біології, фізики, хімії класними керівниками та іншими вчителями.

	2. До початку проведення навчально-виховної роботи студенти повинні: опрацювати розділи шкільної програми, які вивчатимуться під час проходження практики; проаналізувати зміст, структуру та послідовність вивчення матеріалу та лабораторних робіт; опрацювати календарні плани роботи вчителя та класного керівника, а також – зміст матеріалу шкільних підручників, підібрати відповідну наукову, методичну, хрестоматійну літературу та інші джерела, які необхідні у процесі організації роботи із здобувачами. 3. Практиканти повинні скласти детальний план проходження практики на весь її період.
2. Ознайомлювальний	Тривалість – перший тиждень практики 1. Відвідування студентами уроків та позакласних заходів у тому класі, у якому вони виконують обов’язки класного керівника. 2. Ознайомлення з обладнанням профільних кабінетів, з різними видами наочності та технічними засобами навчання.
3. Основний	Тривалість – другий тиждень, початок 6 тижня. 1. Систематична підготовка студентів до проведення уроків та виховних заходів. 2. Проведення студентами всіх уроків за спеціальністю у тих класах, до яких вони прикріплені (з них – не менше 6), а також – і в інших класах (узгоджується з учителем). 3. Проведення студентами виховних заходів у відповідності до плану роботи класного керівника (один з них – заліковий). 4. Відвідування студентами уроків у вчителя з метою вивчення його досвіду роботи. 5. Відвідування студентами уроків один в одного і участь у їх обговоренні. 6. Всебічне вивчення студентами школярів того класу, де вони виконують обов’язки класних керівників, з метою обрання одного з них для написання психолого-педагогічної характеристики учня.
4. Підсумковий	Тривалість – кінець 6 тижня Узагальнення матеріалів пед. практики: підготовка індивідуального щоденника із матеріалами виробничої педагогічної практики до захисту педпрактики; детальні розробки конспекту уроків та одного з проведених виховних заходів; написання психолого-педагогічної характеристики на учня.

V. Види (форми) самостійних робіт

Завдання для самостійної роботи

Зміст завдання
1. На основі навчальних програм за спеціальністю проаналізувати зміст, структуру та послідовність матеріалу, який вивчатиметься під час проходження практики.

2. Ґрунтовно опрацювати відповідний зміст матеріалу шкільних підручників.
3. Опрацювати календарний план роботи вчителя та план виховної роботи класного керівника (того класу, до якого прикріплений студент).
4. Скласти детальний план проходження практики на весь її період.
5. Систематично опрацьовувати науково-методичну літературу та відповідні додаткові джерела, які необхідні у процесі організації навчально-виховної роботи зі школярами.
6. Зібрати, систематизувати та узагальнити інформацію, необхідну для написання психолого-педагогічної характеристики на одного із учнів ввіреного класу.
7. Систематично готуватись та проводити уроки у тому класі, до якого прикріплений, а також і в інших класах (узгоджується з учителем).
8. Систематично опрацьовувати необхідні матеріали та відповідно до плану роботи класного керівника проводити позаурочну роботу.
9. Впродовж практики вивчати методику організації роботи вчителя біології, класного керівника та інших вчителів.
10. Проаналізувати особливості використання кабінетної системи та різних засобів навчання у процесі формування знань.

До захисту практики :

Зміст роботи
1. Підготувати звітну документацію(у формі щоденника практики): - Детальний конспект одного з уроків біології, фізики , хімії (обрати один із проведених із кожного предмету) . - Підготувати детальну розробку одного з проведених виховних заходів. - Написати психолого-педагогічну характеристику на учня.
2. Оформити індивідуальний щоденник педагогічної практики.
3. Підготувати допоміжну інформацію: - Наочні матеріали: рисунки, дидактичні матеріали, фотозвіт тощо.

6. Оцінювання результатів практики

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Оцінка роботи студента на базі практики	
1. Теоретична підготовка: знання педагогіки та психології.	5
2. Психолого-педагогічна майстерність: педагогічний такт, комунікабельність, емпатія тощо.	5
3. Особистісні характеристики, які проявив студент впродовж проходження практики: дисциплінованість, активність, ініціативність, самостійність, професійна спрямованість, відповідальність, інноваційність тощо.	30
Сума	40
Оцінювання звітної документації на кафедрі «Ботаніки і методики викладання природничих наук»	
1. Оформлення загальної інформації про навчальний заклад.	10

2. Аналіз розкладу уроків.	5
3. Психолого-педагогічна характеристика учня (додаються матеріали дослідження).	10
4. Звіт про виконання завдань шкільного психолога чи класного керівника (опис завдання та результату його виконання).	10
5. Матеріали психолого-педагогічних спостережень включають: - загальну характеристику на учнів класу (5 балів); - аналіз виховного заходу (проведеного студентом спільно з класним керівником чи психологом) та аналіз уроку (за спеціальністю) (5 балів) - профорієнтаційну роботу, досвід роботи вчителя(5 балів) .	15
Сума	50
5. Захист практики проходить згідно розкладу заліку на факультеті (за несвоєчасну подачу звітної документації віднімається 5 балів).	10
Сума	100

Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента (щодо відвідування практики). Практика є обов'язковим компонентом навчального процесу. Тому до її оцінювання входить систематична робота студента в школі, що проходить у час, що відведений для проведення. Практикант повинен вчасно, у відповідності до термінів виконання запланованих видів робіт, зробити всі завдання, передбачені програмою практики. Цьому сприятиме послідовна праця у загальноосвітньому навчальному закладі.

Політика щодо академічної доброчесності. Розробка матеріалів у ході практики та підготовка звітної документації є особистим дослідженням та творчістю кожного студента. Тому списування відповідної інформації не допускається. Викладач і студент мають дотримуватись ст. 36 Закону України «Про освіту». Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної й наукової діяльності.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У студента має бути оформлена вся звітна документація при завершенні практики. Відповідні матеріали практикант захищає у присутності комісії згідно розкладу (залік). Залікова оцінка знижується (на 5 балів), якщо студент без поважних причин вчасно не підготував матеріали, передбачені програмою практики.

Дуальна освіта при викладанні дисципліни. За умови, якщо студент виконує навчальний план за дуальною формою здобуття професійної освіти, йому можуть бути зараховані окремі теми відповідно до положення «Про підготовку студентів у ВДУ з використанням елементів дуальної форми

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Практика оцінюється на основі суми балів, отриманих студентом впродовж її проходження та балів, отриманих за підготовку та оформлення звітної документації. При бажанні студента підвищити рейтинг або у випадку незадовільної підсумкової оцінки, він може добрати бали, виконавши певний вид робіт у відповідності до програмних завдань практики. На залік виносяться питання, завдання практичної спрямованості, типові педагогічні ситуації, що передбачають творчі відповіді студентів.

VIII. Рекомендована література

1. Іванців О. Я. Теорія і практика підготовки студентів-біологів до педагогічної діяльності в умовах класичного університету / Іванців О. Я. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2016. 156 с.
2. Іванців О. Я. Щоденник виробничої педагогічної практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» (для студентів денної та заочної форми навчання) галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)», 014 «Середня освіта (Природничі науки)» / – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2024. 64 с.
3. Іванців О. Я. Щоденник виробничої педагогічної практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» (для студентів денної та заочної форми навчання) галузі 09 «Біологія», освітньої програми 091 «Біологія»; галузі 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія)», 014 «Середня освіта «Природничі науки», / Іванців О. Я., Машевська А. С. – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2019. 56 с.
4. Бенедюк В. В. Технології організації педагогічної практики студентів: Методичні матеріали. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2015. 40 с.
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.
7. Пащенко М. І., Пащенко Д. І., Перепелюк Т. Д. Психолого-педагогічна практика: практично-зорієнтований посібник на допомогу студентам, магістрантам, аспірантам, психологам, соціальним педагогам. Умань, 2008. 179 с.

8. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. Вид. 3-тє, виправ. Суми : Університетська книга, 2010. 352 с.

IX. Методичні рекомендації Організація практики

1. Факультет на початку навчального року конкретизує період проведення практики у межах визначеного семестру, та подає у навчальний відділ службову записку.

2. Завідувач виробничої (навчальної) практики, на підставі службових записок, формує графік проведення педагогічної практики.

3. Керівник практики від факультету при розподілі студентів у навчальні заклади формує групи до 7 осіб, до яких призначаються керівники з числа викладачів ОПП, на якій навчається студент.

5. Для підготовки студентів до проходження практики керівники практики від факультету проводять настановну конференцію, на якій ознайомлюють студентів з базами практики, метою і завданням практики, планом-графіком її проходження, порядком ведення облікової та звітної документації, вимогами до поведінки студентів-практикантів. На настановну конференцію можуть бути запрошені працівники навчальних закладів – баз практики, відповідальні за її організацію на місцях.

6. Керівник практики від факультету погоджує з керівником відповідного навчального закладу порядок проходження практики та призначення організатора практики на базі практики.

7. Результати -педагогічної практики студентів оцінює комісія, яка складається із керівників практики від факультетів, що працюють на ОПП. Склад комісії визначається у розпорядженні декана факультету, яке формується за два тижні до початку практики.

8. З метою підведення проміжних підсумків та визначення подальшого плану роботи, рекомендовано проводити 1 раз на місяць виробничу нараду на базі практики за участю шкільного психолога, класного керівника, студентів-практикантів та керівника практики.

9. На період практики керівник призначає старшого групи. Його обов'язки:

- вести облік відвідування, забезпечувати навчально-виробничу дисципліну студентів;
- своєчасно повідомляти студентам про доручення та вказівки керівника групи і організаторів практики на місцях;
- інформувати керівника практики про всі випадки порушень процесу практики;
- виконувати організаційні доручення та вказівки організаторів практики на місцях.

Обов'язки студентів-практикантів

1. Студент-практикант зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; виконувати розпорядження адміністрації школи та керівника практики.

2. Студент-практикант зобов'язаний працювати за місцем практики не менше шести годин за день практики.

3. Студент-практикант зобов'язаний виконувати всі види робіт, передбачених програмою практики.

4. Студент-практикант повинен бути для учнів зразком організованості, дисциплінованості, охайності, ввічливості, сумлінного ставлення до своїх обов'язків.

Документація, яку зобов'язаний представити студент-практикант до захисту практики :

Зміст роботи
1. Підготувати звітну документацію(у формі щоденника практики): - Детальний конспект одного з уроків. - Підготувати детальну розробку одного з проведених виховних заходів. - Написати психолого-педагогічну характеристику на учня.
2. Оформити індивідуальний щоденник педагогічної практики.
3. Підготувати допоміжну інформацію: - Наочні матеріали: рисунки, дидактичні матеріали, фотозвіт тощо.

10. Додаткові вказівки та рекомендації

ДОДАТОК 1

ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ УРОКУ

Всі структурні компоненти уроку поєднуються у комбінованому типі уроку. До таких компонентів відносять: організаційний момент; перевірка знань учнів та актуалізація опорних знань; мотивація навчання; вивчення нового матеріалу, його закріплення та повторення; підведення підсумків уроку: узагальнення та систематизація знань, зосередження уваги на головних поняттях і закономірностях; пояснення домашнього завдання.

1. Організаційний момент

Організаційний момент – початковий елемент кожного уроку, незалежно від його типу. Вчитель психологічно та організаційно готує учнів до виконання відповідної роботи: перевіряє присутність учнів, їх підготовку до уроку (наявність підручників, приладів тощо). За часом організація уроку не повинна перевищувати 1 – 2 хвилин. Велике значення має дисциплінованість самого вчителя. Урок повинен починатися зразу ж після дзвінка. Запізнення вчителя негативно впливає на готовність учнів до початку уроку.

2. Перевірка знань учнів та актуалізація опорних знань

Актуалізація опорних знань, як правило, проводиться на початку комбінованого уроку. Перевірка сформованих на попередніх уроках знань, умінь та навичок учнів може здійснюватися різними методами, із використанням найрізноманітніших форм та засобів навчання. 1. Усна індивідуальна перевірка знань відбувається з використанням біологічних схем. Учитель при цьому ставить перед класом або окремим учнем запитання, яке вимагає чіткої відповіді. Проте за браком часу таким способом можна опитати не більше 3 – 4 учнів. 2. Для ширшого охоплення класу перевіркою раніш сформованих знань можна застосовувати фронтальне опитування, коли у повторенні навчального матеріалу бере участь більшість учнів. При цьому запитання ставляться конкретні. Вони не вимагають ґрунтовної відповіді. 3.

Для окремих учнів учитель може підготувати індивідуальні завдання з використанням роздаткового матеріалу (короткі запитання; біологічні задачі, тести; завдання для виконання у зошитах тощо). 4. Для перевірки знань термінів та понять учитель може практикувати біологічні диктанти тощо.

Досвідчені вчителі з метою піднесення ефективності опитування комбінують різні форми перевірки знань. Серед них – опитування індивідуальне та фронтальне, письмові, усні та тестові завдання. Оцінювання знань учнів відбувається здебільшого відразу після відповіді. У деяких випадках учитель може оголосити оцінки у кінці уроку. Орієнтовний час для перевірки знань – до 15 хвилин.

Як свідчать спостереження, на цьому етапі найчастіше відбувається перевірка знань, сформованих на попередньому уроці. Щоб забезпечити міцніший зв'язок між раніш сформованими знаннями та новим навчальним матеріалом, учителі організовують процес **актуалізації** опорних знань. При такому підході поставлені перед класом запитання вимагають відтворення у пам'яті школярів найважливіших понять і закономірностей, які становлять безпосередню основу для усвідомлення нового матеріалу.

3. Мотивація навчання

Мотивація є засобом для досягнення головної мети – збереження та підтримання прагнення до навчання. Функції мотивації як етапу уроку – швидко налаштувати клас до навчальної роботи на уроці. Учителю потрібно впродовж кількох хвилин викликати у школярів інтерес до питань, які вивчатимуться.

Мотивація навчання починається з короткої вступної розповіді або бесіди вчителя (про практичне значення тих знань, що будуть вивчатися, про їх місце у курсі шкільної біології, науки, у житті суспільства тощо). Зрозуміло, що мотиваційний етап кожного уроку повинен бути різним за змістом і формою та обов'язково враховувати вікові особливості учнів.

Які ж мотиваційні прийоми може застосовувати вчитель біології? Розгляньмо окремі з них. Скажімо при вивченні теми «Транспорт органічних і мінеральних речовин по стеблу» (6 клас) можна використати прийом «Фантастична добавка»: ...У колбу з водою додаємо кілька крапель червоного або синього чорнила і занурюємо стебло бальзаміну султанського через кілька хвилин ми можемо помітити, що майже безбарвне стебло стало кольору чорнила. Чому так відбулося ми й дізнаємось сьогодні. Під час розповіді вчитель особливу увагу звертає на інтонацію та емоційність мови, на жести тощо. Недарма методисти вважають, що методика – це і наука, і мистецтво. Важливо, щоб учні відчули – розповідь педагога цікава не тільки їм, але і їхньому наставнику. У таких психологічних умовах навчальна інформація краще сприймається дітьми. Власне, вчитель впродовж усього уроку повинен бути артистом, який впливає на емоції учнів, заохочує їх до свідомого та зацікавленого сприйняття навчального матеріалу.

4. Вивчення нового матеріалу, його повторення та закріплення

Ці структурні компоненти уроку становлять його основну частину. Вони невід'ємні один від одного.

Вивчення нового матеріалу організовується окремими смисловими блоками. Їх основний зміст відображений у плані вивчення нового матеріалу.

Вивчення кожного блоку спирається на певну базу знань учнів та є логічною основою для вивчення наступного блоку. Поетапне вивчення кожного з питань доцільно супроводжувати неодноразовим його повторенням та закріпленням на різних рівнях засвоєння.

При формуванні знань необхідно поєднувати різні методи і прийоми, форми й засоби навчання. Особлива увага зосереджується на роботі з наочними посібниками, натуралістичним матеріалом тощо. Необхідно, щоб учень засвоїв основний навчальний матеріал у процесі активної творчої роботи на уроці. Привчити школярів працювати – це систематична і велика праця вчителя.

5. Підведення підсумків уроку: узагальнення та систематизація знань, зосередження уваги на головних поняттях і закономірностях

Підведення підсумків уроку – обов'язковий його компонент. У співбесіді з учнями вчитель акцентує їх увагу на основних поняттях, закономірностях, біологічних назвах, центрах тощо, які засвоєні на уроці. В учнів формується вміння генералізувати вивчений матеріал, систематизувати навчальну інформацію, виділяти головне. Без підведення підсумків урок не можна вважати закінченим.

6. Пояснення домашнього завдання

Домашнє завдання дається учням на переважній більшості уроків. Учитель повинен пояснити учням особливості його виконання. При необхідності окремі завдання даються диференційовано.

Не рекомендується практикувати домашні завдання у вигляді механічного заповнення робочих зошитів, перемальовування малюнків або схем з підручника. Всі домашні завдання повинні сприяти розвитку самостійної творчої роботи учнів.

Підсумок. Структура уроку передбачає логічний зв'язок та послідовність усіх його етапів. Від організації діяльності на кожному з етапів залежить результативність уроку в цілому.

ДОДАТОК 2

СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ

1. Загальні відомості про клас. Кількість учнів, з них – дівчат, хлопців. Вік учнів.
2. Структура колективу і взаємини у ньому.
 - Актив класу. Його склад, самостійність, роль у житті класу. Чи користується актив класу авторитетом серед учнів?
 - Лідери формальні і неформальні. Активність та колективізм лідерів: колективістські – ізольовані; активні – пасивні.
 - Взаємовідносини у класі (дружний клас – не дружний).
 - Окремі угруповання у класі. На якій основі вони утворені. Відносини між угрупованнями та між учнями в угрупованнях.
3. Навчальна робота класу.
 - Стан успішності.

- Ставлення до навчання: відповідальне – безвідповідальне.
 - Інтерес: підвищений – слабкий.
 - Ставлення до окремих предметів: люблять – не люблять.
 - Участь у предметних гуртках, факультативах.
4. Громадська робота класного колективу.
- Ставлення до громадської роботи: активність, інтерес, учні виконують доручення під контролем.
 - Наявність навичок громадської роботи: вміння планувати, організовувати, керувати, оцінювати свою діяльність та діяльність товаришів.
5. Суспільно-моральний рівень колективу.
- Обізнаність у поточних подіях у країні та за кордоном.
 - Чи читають учні періодичну пресу ?
 - Чи дивляться вони телевізор (регулярно – ні) ?
 - Рівень проведення виховних заходів (високий – середній – низький). Їх зміст. Активність учнів.
 - Наявність традицій у колективі.
 - Кращі моральні якості людського суспільства (відповідальність, сумлінність, патріотизм тощо) типові: для більшості учнів – для половини класу – не сформовані у більшості учнів – властиві лише окремим учням.
 - Ставлення до праці.
 - Культура поведінки.
 - Повага до оточуючих, тактовність властиві: для більшості учнів – для половини класу – для окремих учнів – відсутні.
 - Учні ставляться до вчителів: з повагою, виконують їх вказівки – скептично, завдання виконують під тиском – не поважають учителів, саботують їх вказівки.
6. Рівень естетичної вихованості колективу. Наявність естетичних знань. Естетичні смаки школярів. Їх участь у творчих гуртках.
7. Здібності окремих учнів.
8. Рекомендації і поради щодо поліпшення виховної роботи.